

378(478):061.1 EU

**PRECONDIȚII
DE PERFECTARE
A PROCESULUI DE
INTERNAȚIONALIZARE
A ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
SUPERIOR AL REPUBLICII
MOLDOVA ÎN CONTEXTUL
INTEGRĂRII EUROPENE**

*Lect. univ. drd. Larisa TRIFONOVA,
Universitatea Liberă Internațională
din Moldova
larisatrifonova@inbox.ru*

În acest articol, se analizează principalele condiții și direcții de perfectare a procesului de internaționalizare a învățământului superior în Republica Moldova, ca una dintre forțele motrice, care stimulează integrarea europeană. Rezultatele cercetărilor originale confirmă existența anumitor condiții pentru dezvoltarea eficientă a procesului de internaționalizare a serviciilor de învățământ superior. Pentru dezvoltarea unui mecanism de înaltă calitate de internaționalizare a serviciilor educaționale în Republica Moldova, se propun următoarele soluții: dezvoltarea potențialului educațional în domeniul turismului, înființarea unor centre de selecție studențești străine în universitățile moldovenești, crearea condițiilor de învățământ la distanță și servicii educaționale de franciză etc. Îmbunătățirea calității învățământului superior în universitățile din Moldova, în cadrul procesului de internaționalizare, va permite sistemului de învățământ superior să simplifice tranziția la valorile europene comune. Republica Moldova posedă condițiile necesare pentru dezvoltarea intenționată și logică a valorilor educaționale, pentru internaționalizarea sistemului de învățământ

378(478):061.1 EU

**PRECONDITIONS
TO IMPROVE THE PROCESS
OF INTERNATIONALIZATION
OF HIGHER EDUCATION
OF THE REPUBLIC
OF MOLDOVA IN THE
CONTEXT OF EUROPEAN
INTEGRATION**

*Lecturer, PhD candidate Larisa TRIFONOVA,
Free International University
of Moldova
larisatrifonova@inbox.ru*

The article analyses the main prerequisites and directions for improving the process of internationalization of higher education in the Republic of Moldova, as one of the driving forces and factors promoting European integration. The results of original research confirm the existence of certain conditions for the effective development of the process of internationalization of higher education services. In order to develop a high-quality mechanism for the internationalization of educational services in the Republic of Moldova, the following solutions are proposed: development of tourism educational potential, establishment of foreign student selection centres in Moldovan universities, creating conditions for distance education and franchising of educational services, etc. Improving higher education in Moldovan universities in the process of internationalization will allow the higher education system to simplify the transition to common European values. The Republic of Moldova has the prerequisites for the conscious and logical development of educational values, the internationalization of the higher education system while preserving national identity and the positive

superior, păstrând, în același timp, identitatea națională și trăsăturile pozitive ale învățământului superior din Republica Moldova.

Cuvinte-cheie: proces de internaționalizare, învățământ superior, condiții pentru perfecționarea procesului internaționalizării, servicii educaționale.

JEL: I21, J25.

Introducere

Perspectiva internaționalizării învățământului superior, în contextul integrării europene, este nouă și promițătoare. Totuși, problemele procesului de internaționalizare a învățământului superior rămân unele dintre cele mai semnificative, în prezent, în Republica Moldova. Majoritatea universităților susțin ideea de internaționalizare a învățământului superior pentru a ajunge la nivel internațional și la atingerea obiectivelor noi. Politica de stat vizează, în parte, atragerea profesorilor și studenților străini la studii, stagii, cursuri de perfecționare etc. – totuși, aceste măsuri nu sunt suficiente pentru dezvoltarea completă a procesului de internaționalizare a învățământului superior. Republica Moldova are condiții, care pot constitui baza formării unui învățământ superior modern, de nivel european.

Dezvoltarea învățământului superior, în contextul internaționalizării, va influența toate sferile socio-economice, va spori imaginea țării, va consolida existența și va crea noi parteneriate la nivel interguvernamental, precum și cu universități de top din lume, organizații educaționale, va deschide noi oportunități pentru creșterea competitivității sistemului de învățământ superior din Republica Moldova pe piața serviciilor educaționale.

Scopul articolului rezidă în dezvoltarea unei strategii de internaționalizare a învățământului superior în condițiile concurenței globale, ținând cont de resursele limitate ale Republicii Moldova și ale instituțiilor de învățământ superior.

features of higher education in the Republic of Moldova.

Keywords: process of internationalization, higher education, prerequisites for improving internationalization, educational services.

JEL: I21, J25.

Introduction

The internationalization of higher education in the context of European integration is new and promising. However, the problems of the process of internationalization of higher education remain one of the most significant problems at this moment in the Republic of Moldova. Most universities support the idea of internationalizing higher education in order to achieve international coverage and new goals. State policy is partly aimed at attracting foreign teachers and students to study, internship, training courses, etc. – however, these measures are not sufficient for the full development of the process of internationalization of higher education. The Republic of Moldova has the conditions and can become the basis for the formation of a modern higher education at the European level.

The development of higher education in the context of internationalization will affect all socio-economic spheres, enhance the country's image, strengthen existing and create new partnerships at the intergovernmental level, as well as with world leading universities, educational organizations, open new opportunities for increasing the competitiveness of the higher education system of the Republic of Moldova in the market of educational services.

The aim of the article is to develop a strategy for the internationalization of higher education under the conditions of global competition, taking into account the limited resources of the RM and of the higher education institutions.

Ipotezele care trebuie verificate sunt următoarele:

– Republica Moldova deține un număr suficient de precondiții și ipoteze pentru elaborarea strategiei de internaționalizare depline pe baza acestora, în fundamentul căreia va intra crearea unui singur brand educațional, care va uni toate instituțiile de învățământ superior și partenerii lor. În urma cercetărilor autorului, această ipoteză își găsește o confirmare parțială în ceea ce privește necesitatea creării unui brand educațional unic al Republicii Moldova. Precondițiile disponibile constituie punctul de start pentru dezvoltarea acestei idei, totuși, în condițiile concurenței intense între universități, aplicarea deplină a propunerii acestuia, în acest moment, este problematică. Conducătorii instituțiilor de învățământ superior trebuie să înțeleagă că numai eforturile comune vor contribui la anunțarea prezenței pe piața internațională. Autorul recomandă un algoritm strategic de etape consecvente, pentru dezvoltarea sistemului de învățământ superior din Republica Moldova, activitățile cărora includ și participarea activă a instituțiilor de învățământ superior.

– Competitivitatea învățământului superior moldovenesc pe piața internațională este posibilă numai în diferite forme de colaborare educațională cu țările partenere în cadrul procesului de integrare europeană. Cu privire la această ipoteză, se poate afirma că, în prezent, precondițiile, prezentate în acest articol, nu sunt suficiente și că una dintre opțiunile pentru învățământul superior din Republica Moldova poate fi colaborarea dintre instituțiile de învățământ superior din țara noastră și cele din străinătate, implementarea unor proiecte comune etc. Însă, ca urmare a acestor acțiuni, prezintă importanță prevenirea fuzionării absolute a sistemelor educaționale din Republica Moldova și țara parteneră, și păstrarea particularităților și tradițiilor atractive ale învățământului superior moldovenesc.

Hypotheses to be verified:

– The Republic of Moldova has a sufficient number of prerequisites and hypotheses for developing a full-fledged internationalization strategy based on them, which will be based on the creation of a single educational brand that will unite all higher educational institutions and their partners. According to the author, this hypothesis is partially confirmed as a result of the author's research regarding the need to create a single educational brand of the Republic of Moldova. The available prerequisites are the starting point for the development of this idea; however, in the conditions of the current intense inter-university competition, it is problematic to fully implement the author's proposal. University leaders must understand that only joint actions will help to make themselves known on the international market. The author proposes a strategic algorithm of sequential steps for the development of the Moldovan higher education system, the activities of which include the active participation of higher educational institutions.

– Competitiveness of Moldovan higher education in the international market is possible only in various formats of educational collaboration with partner countries in the framework of the European integration process. Regarding this hypothesis, it can be argued that at the moment the prerequisites given in the article are not enough, and as one of the options for Moldovan higher education can be cooperation between higher educational institutions of our country with foreign ones, the implementation of joint projects, etc. However, as a result of these actions, it is important to prevent the absolute merging of the educational systems of the Republic of Moldova and the partner country, and to preserve the attractive features and traditions of Moldovan higher education. The process of European integration implies various collaborations, including educational ones, but pre-

– Procesul de integrare europeană presupune diverse colaborări, inclusiv cele educaționale, dar, de asemenea, este binevenită păstrarea unicității și caracteristicilor distincte ale învățământului superior din țările participante.

– Nu există un consens cu privire la conceptul de internaționalizare a învățământului superior, de aceea, este necesară elaborarea unei definiții complexe, luând în considerare caracteristicile educaționale și multidimensionalitatea acestui proces.

Această ipoteză este confirmată și de definiția prezentată în articol, care reflectă pe deplin sensul procesului de internaționalizare a învățământului superior, deoarece analiza teoretică a arătat absența unor definiții cuprinzătoare ale acestui concept în surse.

Metode aplicate

În continuare, sunt prezentate metodele care au fost utilizate în procesul de lucru asupra articolului.

Cercetarea fundamentală a permis studierea tendințelor actuale în învățământul superior la nivel mondial. În cercetarea fundamentală, au fost încadrate investigațiile sub formă de studii teoretice, care au condus la formularea unor concluzii practice științific argumentate.

Cercetarea pentru dezvoltare a avut ca scop identificarea acelor mecanisme de restructurare, ce pot contribui la ameliorarea acestei ramuri în contextul dezvoltării europene.

Cercetarea aplicativă a avut ca sarcină selectarea informației necesare pentru direcționarea activității practice, în vederea creșterii muncii metodice.

Metodele enumerate au permis dezvoltarea prezenței condițiilor, care pot deveni baza dezvoltării procesului de internaționalizare a învățământului superior în Republica Moldova și, ca rezultat, minimizarea obstacolelor pe calea integrării europene a Republicii Moldova.

Rezultate și discuții

Pentru Republica Moldova, problema internaționalizării învățământului superior, în

serving the uniqueness and distinctive features of higher education in the participating countries is also welcomed.

– There is no consensus about the concept of internationalization of higher education, therefore it is necessary to give a comprehensive definition, taking into account educational features and consider this process on the basis of its multidimensionality.

This hypothesis is confirmed by the author's definition given in the article, which fully reflects the meaning of the process of internationalization of higher education, since theoretical analysis showed the absence of comprehensive definitions of this concept in the sources.

Methods applied

The methods that were used in the process of working on the article were the following:

Fundamental research allowed the study of trends in higher education in the modern world. Fundamental research was designed in the form of theoretical studies that led to the formulation of some scientifically based conclusions.

Development research aimed at identifying those restructuring mechanisms that can help improve this industry in the context of European development.

Applicative research was tasked with selecting the information needed to direct practical work, in order to increase methodical work.

The listed methods revealed the presence of prerequisites that can become the basis for the development of the process of internationalization of higher education in the Republic of Moldova and, as a result, minimize the obstacles to the European integration of the Republic of Moldova.

Results and discussions

For the Republic of Moldova, the problems of internationalization of higher education are problems of quality, structure, employment, and others, which have been particularly significant in recent years.

special aspectele ce țin de calitate, structură, ocuparea forței de muncă și altele, a fost deosebit de semnificativă în ultimii ani.

Termenul „internaționalizare”, raportat la educație, a fost folosit pentru prima dată în anii 1980, iar conceptele „educația fără frontiere”, „educația transnațională”, „educația comparativă” au apărut doar în prezent. În anii '90, a existat o tendință de a echivala noțiunea internaționalizare cu educație internațională.

Primele abordări pentru formularea definiției „internaționalizării învățământului superior”, în practica străină, au fost formulate la sfârșitul secolului al XX-lea. Cercetătorii din SUA folosesc termenul „educație internațională”, bazându-se, mai degrabă, pe activitatea de afaceri, competența, justificarea rațională, decât pe internaționalizare într-o abordare unică. Educația internațională, însăși, face parte din procesul de internaționalizare.

Cercetătorii contemporani sunt de acord că internaționalizarea constituie un proces, și nu uniunea în sine, unificarea, ca rezultat final [3, p. 71-77]. Procesul de internaționalizare este un proces de integrare a dezvoltării obiective și dinamice prin convergența sistemelor educaționale naționale, prin modificarea învățământului superior în sistemul social mondial, prin eforturi complementare și sistematice, care vizează creșterea gradului de adecvare a cerințelor și provocărilor asociate globalizării societății, economiei și pieței muncii. De asemenea, opiniile autorilor converg în privința contextului și cooperării internaționale, fără de care existența internaționalizării este de neconceput.

Internaționalizarea învățământului superior include abordări complementare, care constau în schimbul de profesori, studenți, interacțiunea academică, cercetarea comună, utilizarea noilor tehnici de predare în cadrul cursurilor de comunicare interculturală, recrutarea. Din punctul de vedere al unei abordări cauzale, se analizează perspectivele de realizare a obiectivelor de internaționalizare a învățământului superior,

In the 1980s the term “internationalization” was first used in relation to education, and the concepts “education without borders”, “transnational education”, “comparative education” appeared only in the present. In the 1990s, there was a tendency towards analogies of internationalization with international education.

At the end of the twentieth century, the first approaches were created to formulate the definition of “internationalization of higher education” in foreign practice. American researchers use the term “international education”, based on business activity, competence, rational justification, rather than internationalization in a single approach. International education is part of the internationalization process.

Modern researchers agree that internationalization is a process, not simply for the sake of internationalization itself, but with societal integration as the end result [3, p. 71-77]. The process of internationalization is an integration process of objective and dynamic development through the convergence of national educational systems, modification of higher education in the world social system with complementary and systematic efforts aimed at increasing the adequacy of requirements and challenges associated with the globalization of society, the economy and the labour market. The opinions of the authors also agree on the international context and cooperation, without which the existence of internationalization is unthinkable.

The internationalization of higher education includes complementary approaches. According to one of them, the internationalization of higher education is the exchange of teachers, students, academic interaction, joint research, teaching intercultural cooperation, recruiting. From the point of view of the cause-and-effect approach, the prospects for achieving the goals of the internationalization of higher education, which is associated with education in the interests of peaceful coexistence and mutual assistance, are considered [2, p. 445-453].

care ține de educație în numele coexistenței pașnice și asistenței reciproce [2, p. 445-453].

Există o abordare, care reflectă o trăsătură specială a internaționalizării, ca susținerea inițiativelor și a perspectivelor interculturale și internaționale. Din punctul de vedere al abordării bazate pe competențe, se evaluează posibilitatea dezvoltării unor noi abilități, atitudini față de educație, cadrul didactic și personalul, precum și cunoștințele studenților.

Abordarea procesului reflectă conceptul de internaționalizare, ca o structură care conține aspectele internaționale ale funcționării instituțiilor de învățământ. Are loc o acoperire a diverselor activități ale universității (proceduri organizaționale, politici, un set de activități academice, strategii existente etc.) într-un context internațional. Această abordare rezidă în interdependența dintre internaționalizare și procesele de globalizare, regionalizare, europenizare etc.

În contextul prezentului articol, este necesar să se interfezeze conceptul de internaționalizare cu europenizarea învățământului superior, ale cărui condiții principale sunt prezentate în figura 1.

There is an approach that reflects the peculiarity of internationalization as supporting initiatives and intercultural and international perspectives. From the point of view of the competence-based approach, the ability to develop new skills, attitudes towards education, teaching staff and staff, and students' knowledge is assessed.

The process approach reflects the concept of internationalization as a structure that contains international aspects of the functioning of educational institutions. There is coverage of various types of university activities (organizational procedures, policies, a range of academic activities, existing strategies, etc.) in an international context. This approach represents the interdependence between internationalization and the processes of globalization, regionalization, Europeanization, etc.

For the purposes of this article, it is necessary to link the concept of internationalization with the Europeanization of higher education, the main conditions of which are presented in figure 1.

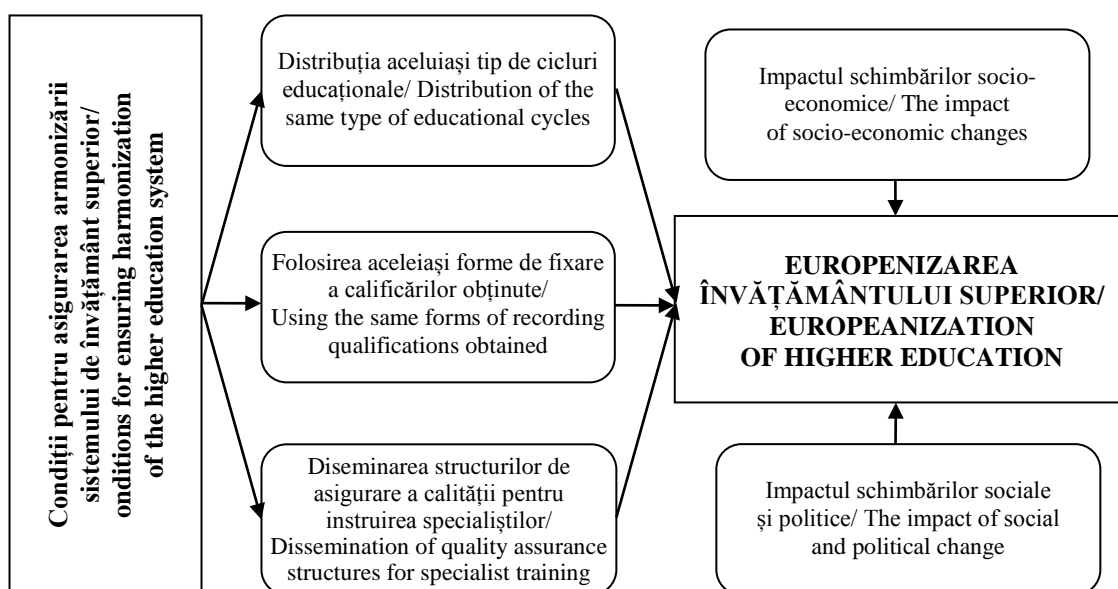

Figura 1. Conceptul de europenizare a învățământului superior/

Figure 1. The concept of Europeanization of higher education

Sursa: elaborată de autor/ Source: elaborated by the author

În opinia noastră, abordările enumerate pot contribui la internaționalizarea învățământului superior, din punctul de vedere al unui proces complex. Pe de altă parte, o asemenea concepere a internaționalizării învățământului superior complică formarea situației de bună înțelegere neechivocă a definiției. Din acest motiv, în baza celor expuse mai sus, autorul a formulat următoarea definiție: Internaționalizarea este un proces dinamic de integrare a învățământului superior în comunitatea educațională internațională prin intermediul: studenților; profesorilor; stagiilor și formării profesionale; dezvoltării și implementării ulterioare a programelor de învățământ în conformitate cu standardele internaționale; atragerii profesorilor universitari de pe piața mondială a forței de muncă. Amplificarea acțiunilor de internaționalizare se efectuează, în continuare, prin participarea la conferințe științifice internaționale; promovarea posibilității de a oferi absolvenților posturi vacante pe piața internațională a forței de muncă; pregătirea profesională, susținerea diplomelor de licență și doctorat; dezvoltarea relațiilor interculturale pe termen lung; oportunitatea de a publica articole științifice, de a dezvolta publicații străine pentru toți membrii comunității, de a promova creșterea activității; explorarea oportunităților cu acordarea ulterioară a granturilor, sprijinirea experților științifici în domeniul educației internaționale etc.

Principalele forme de internaționalizare sunt următoarele [6]:

- mobilitatea individuală a studenților și profesorilor în scopuri educaționale;
- mobilitatea programelor educaționale și instituționale;
- formarea noilor standarde internaționale de programe educaționale;
- integrarea în programe educaționale la standarde internaționale;
- parteneriat instituțional: crearea unor alianțe educaționale strategice.

The listed approaches, according to the author, help to look at the internationalization of higher education from the point of view of a complex process. On the other hand, such an understanding of the internationalization of higher education complicates the formation of an unambiguous understanding of the definition. Based on the above definitions, it is possible to formulate a general definition of the process of internationalization: internationalization is a dynamic process of integrating higher education into the international education community through students, faculty, academic staff and information exchange programs, internships and training; development and subsequent implementation of uniform training programs in accordance with international standards; attracting faculty members from the global labour and employment market. Amplification of internationalization actions is being carried out afterwards directly by participating in international scientific conferences; promoting the possibility of providing graduates with vacancies in the international labour and employment market; training, defence of bachelor and doctoral degrees; development of long-term intercultural relations; ability to publish scientific articles, development in foreign publications for all members of the community, to promote the growth of activity; exploring opportunities with the subsequent award of grants, supporting scientific experts in the field of international education.

The main forms of internationalization are the following [6]:

- individual mobility of students and teachers for educational purposes;
- mobility of educational programs and institutional mobility;
- the formation of new international standards of educational programs;
- integration into the curricula of the international dimension and educational standards;

Pentru Învățământul superior al Republicii Moldova, în practică, este bine cunoscută doar mobilitatea individuală a studenților și profesorilor, ca mod de internaționalizare. Restul formelor prezentate sunt în stadiu de formare și dezvoltare, deoarece realizarea acestora necesită investiții materiale și financiare. Cu toate acestea, condițiile pentru cuprinderea tuturor formelor de internaționalizare în educație există și sunt enumerate de către autor, mai jos. Aplicarea principalelor forme de internaționalizare educațională reprezintă, de asemenea, o perspectivă pentru dezvoltarea învățământului superior internațional.

Componentele procesului de internaționalizare a învățământului superior sunt următoarele [4, p. 63-67]:

1. **Componenta economică** (asigurarea țării cu forță de muncă, realizarea cercetărilor aplicative, introducerea inovațiilor etc.). Avantajele componentei economice pentru țară, bazate pe principiul economiei cunoașterii, în care educația este strâns legată cu dezvoltarea economică, în general, sunt incontestabile. La nivel național, educația devine o componentă importantă și o inovație de dezvoltare economică a statului. La nivel internațional, se dezvoltă un parteneriat strategic sănătos și alte forme de cooperare între universități și alte instituții. Din experiența unor țări, precum Marea Britanie, Australia, SUA, atragerea studenților și disponibilitatea de a plăti taxe de studii costisitoare, la universitățile din aceste țări, este o strategie de succes pentru rezultatele economice chiar și pe termen lung.

2. **Componenta culturală** (socială), ca un set de principii, valori metodologice și filosofice, sporește procesul de împărtășire a experienței educaționale și contribuie la abordarea integrată a culturii și limbii țării. Succesul internaționalizării este determinat de dezvoltarea relațiilor multiculturale, de cunoașterea limbilor moderne, fără a risca să devină anglo-saxonizate sau anglo-americanizate.

– institutional partnership: the creation of strategic educational alliances.

For higher education of the Republic of Moldova, in practice, is well known only individual mobility of students and teachers, as a form of internationalization. The rest of the submitted forms are at the stage of formation and development, since the implementation of these forms requires material and financial investments. However, the prerequisites for covering all forms of internationalization in Moldovan education are and are given by the author below. The application of the main forms of educational internationalization is equally a prospect for the development of international higher education.

The components of the internationalization process of higher education are the following [4, p. 63-67]:

1. **The economic component** (providing the country with labour, conducting applied research, introducing innovations, etc.). The advantages of the economic component for the country, based on the principle of the knowledge economy, where education is closely related to economic development in general, are indisputable. At the national level, education is becoming an important component and innovation of the state's economic development. At the international level, a healthy strategic partnership and other forms of cooperation between universities and other institutions are emerging. From the experience of some countries (UK, Australia, USA) attracting students and willingness to pay expensive tuition at universities of these countries is a successful strategy for economic results even in the long run.

2. **Cultural** (social) **component**, as a set of principles, methodological and philosophical values, increasing in the process of sharing educational and educational experience, as well as an integrated approach to the culture and language of the country. The success of internationalization is determined by the develop-

3. **Componenta științifică**, adică: îmbunătățirea continuă a calității produsului educațional/cunoștințelor; cercetarea științifică; cooperarea pe proiecte educaționale; schimbul de studenți și profesori, implementarea noilor metode și programe. Inițierea procesului de internaționalizare, ce include îmbunătățirea standardelor academice, pentru atingerea nivelului înalt internațional al universității, nu elimină dezavantajul. Ca o manifestare a acestuia, pot fi considerate standardizarea și unificarea evaluărilor academice, fără a ține seama de particularitățile predării culturale și tradiționale locale din țara în care se află universitatea.

4. **Componenta politică** (politica educațională publică, în combinație cu procesele globale). Guvernul Republicii Moldova realizează interesele naționale ale statului, atât în țară, cât și pe arena internațională, urmărind o politică de independență și suveranitate. O universitate modernă este o creație a statului.

Pornind de la componentele de internaționalizare enumerate și pe baza studiului, ca urmare a cercetărilor autorului asupra factorilor sistemului de învățământ superior și a altor factori aferenți, au fost identificate precondiții pentru îmbunătățirea procesului de internaționalizare și marketingul serviciilor educaționale din Republica Moldova, care dispune de un potențial turistic considerabil. Avantajele țării noastre constau în condițiile geografice, climatice, precum și în obiectivele turistice naturale și culturale, care ar putea prezenta interes pentru studenții străini. Ca o precondiție a participării studenților străini la procesul educațional din Republica Moldova figurează atragerea acestora cu ajutorul agențiilor de turism, precum și popularizarea zonelor turistice ale Republicii Moldova și a diferitelor activități de agrement: evenimente; excursii la obiective ale naturii; biserici și mănăstiri; obiective turistice (Complexul istorico-arheologic Orheiul Vechi, Cetatea Soroca, Complexul Memorial „Șerpeni” etc.). În plus, turismul educațional poate fi

ment of multicultural relations, knowledge of languages, without falling into the risk of becoming Anglo-Saxon or Anglo-Americanized.

3. **Scientific component**, that is, continuous improvement of the quality of the product of knowledge created, scientific research, cooperation on educational projects, exchange of students, teachers, methods and programs. The initialization of the internationalization process, including the improvement of academic standards in order to achieve the international level of the university does not eliminate the disadvantage. It can be considered a manifestation of the standardization and unification of academic assessments without taking into account the peculiarities of teaching local cultures and traditions of the country where the university is located.

4. **The political component** (public education policy, combining global processes). The ruling power of the state realizes the national interests of the state, both within the country and in the international arena, pursuing a policy of independence and sovereignty. A modern university is a state creation.

On the basis of the listed components of internationalization and on the basis of the study, as a result of the study of the author of the factors of the higher education system and other related factors, prerequisites were identified for improving the process of internationalization and marketing of educational services in the Republic of Moldova. The Republic of Moldova has significant tourism potential. The advantages of the Republic of Moldova are geographical, climatic conditions, as well as natural and cultural sights, which may be of interest to foreign students. A prerequisite for the participation of foreign students in the educational process in the Republic of Moldova is to attract them with the help of travel agencies, as well as with the popularization of tourist areas of the Republic of Moldova fascinating leisure activities: events, excursions in Moldova – wine tours, churches and monaste-

considerat o direcție promițătoare și inovatoare a turismului. Există mai multe portaluri internet, de exemplu, „The Travel Guide to Moldova”, susținut pe deplin în trei limbi: română, engleză, rusă și unde se pot găsi informații complete despre turismul, divertismentul și evenimentele din Republica Moldova [5]. Potențialul existent în domeniul turismului contribuie la dezvoltarea turismului studentesc în Moldova, ca un nou mod de atragere a studenților străini la universitățile din republică.

Un alt avantaj pentru dezvoltarea internaționalizării învățământului superior în Republica Moldova îl constituie dezvoltarea serviciilor educaționale la nivel privat de franciză. În Republica Moldova, elaborarea programelor educaționale este destul de dezvoltată la nivel privat – unii specialiști-practicieni, cadrele didactice elaborează programe și le vând universităților străine. De foarte multă popularitate se bucură programele din următoarele domenii: tehnologia informațională; informatica aplicată; managementul informațiilor; securitatea informațiilor; managementul afacerilor; marketingul industrial; economia de afaceri imobiliare; matematica aplicată; psihopedagogia etc.

Francizarea programelor educaționale constituie o precondiție pentru dezvoltarea unei internaționalizări instituționale depline, adică deschiderea unor sucursale ale universităților din Republica Moldova în străinătate. Universitatea ULIM reprezintă un exemplu de creare a „centrelor de selecție” ale studenților români (Târgu-Jiu, Constanța, Craiova, Hârșova etc.). Pe baza legislației româno-moldovenești, ministerele educației din aceste țări au hotărât, în mod reciproc, să creeze centre de selecție a studenților străini. Centrele din orașele susmenționate sunt deschise în vederea recrutării studenților din România, pentru a studia la ULIM, în Republica Moldova.

Unele dintre universitățile din Moldova combină activitățile. Pentru îmbunătățirea eficienței și a optimizării costurilor, în anul 2018,

sights (Historical-Archaeological Complex Old Orhei, Fortress of Soroca, Memorial Complex “Serpeni”, etc.). In addition, educational tourism can be considered a promising and innovative direction of tourism. There are several portals, for example, “The Travel Guide to Moldova”, which fully supports three languages: Romanian, English, Russian, and where you can find comprehensive information about tourism, entertainment, events in the Republic of Moldova [5]. The existing potential in the field of tourism contributes to the development of student tourism in Moldova, as a new way to attract foreign students to universities of the Republic of Moldova.

Another advantage and prerequisite for the development of the internationalization of higher education in the Republic of Moldova is the development of educational services at the private level of franchising. In Moldova, the development of educational programs is quite developed at the private level – some practitioners, teachers develop curricula and sell them to foreign universities. Especially popular are programs in the following areas: information technology, applied computer science, information management, information security, business management, industrial marketing, real estate business economics, applied mathematics, psycho-pedagogy, etc.

Franchising of educational programs is a prerequisite for the development of a full-fledged institutional internationalization, that is, the opening of branches of the universities of the Republic of Moldova abroad. ULIM University is an example of the creation of “centres of selection” of Romanian students (Tg-Jiu, Constanta, Concord, Hârșova, etc.). Based on the Romanian-Moldovan legislation, the ministries of education of these countries decided to establish centres for the selection of foreign students in Romania. These centres are open to enrol international students in Romania to study at ULIM in the Republic of Moldova.

la inițiativa Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, s-a decis fuzionarea a trei universități: USM, UPSC și UST. Cu toate acestea, după cum arată practica fuziunilor universităților, nu este foarte răspândită în Republica Moldova. În cadrul proiectului Tempus – LibUnivCatalog a fost creat un catalog, care oferă acces rapid și de înaltă calitate la resursele informaționale și permite căutarea de informații printre: lucrări de licență și doctorat, periodice, articole, cărți, baze de date de informații despre mediile digitale. Următoarele universități sunt membre ale acestui grup: ASEM, USMF, UASM, UTM, USARB, USM, UPSC [1].

Colaborarea dintre universități pentru lucrările comune pe proiecte, sarcini actuale, în general, este o tendință promițătoare raportată la crearea unor noi forme de cooperare a instituțiilor de învățământ superior, ce vor contribui la o concurență efectivă pe piața educațională internațională. Serviciile educaționale ale Republicii Moldova sunt destul de competitive, în condițiile în care se impune ca eforturile să fie consolidate în vederea creării și promovării imaginii pozitive a învățământului superior. Brandul „LEARN IN MOLDOVA” prezintă prin sine o oportunitate promițătoare pentru universitățile din Moldova de a obține succes pe piețele externe. Nicio piață internațională nu va putea distinge învățământul superior moldovenesc printre concurenți, dacă învățământul nostru superior nu va avea propria imagine și individualitate – elementele și atributele mărcii (partea vizuală și fizică a mărcii – descriere, logo, slogan etc.). Universitățile cărora le va fi conferit brandul „LEARN IN MOLDOVA” vor fi incluse automat în programul de promovare a serviciilor educaționale atât în țară, cât și în străinătate. Promovarea consecventă a brandului educațional național „LEARN IN MOLDOVA” vizează poziționarea Republicii Moldova în străinătate în calitate de producător de servicii educaționale de înaltă calitate și

Some Moldovan universities combine activities. To improve efficiency and optimize costs, in 2018, on the initiative of the Ministry of Education, Culture and Research of the Republic of Moldova, it was decided to merge 3 universities: USM, UPSC and UST. However, as practice shows, the experience of combining universities is not very common in the Republic of Moldova. In the framework of the Tempus project LibUnivCatalog was created a catalogue that provides fast and high-quality access to information resources and allows searching for information among: graduate and doctoral works, periodicals, articles, books, databases of universities and information on digital media. Members of this association are the following universities: USMF, UASM, UTM, USARB, ASEM, USM, UPSC [1].

Successful practices of joint work on projects, current tasks and, in general, associations of higher educational institutions of the Republic of Moldova are prerequisites for the creation of new forms of cooperation for higher education institutions that will help in creating cooperation for effective competition in the international educational market. The educational services of the Republic of Moldova are quite competitive, provided that we combine efforts to create and promote a positive image of higher education. The “LEARN IN MOLDOVA” brand is a promising opportunity for Moldovan universities to achieve success in foreign markets. No international market can distinguish Moldovan higher education among competitors if it does not have its own image and individuality – the elements and attributes of the brand (the visual and physical part of the brand – description, logo, slogan, etc.). Universities to which the “LEARN IN MOLDOVA” Brand will be assigned will automatically be included in the program of promoting educational services both in the country and abroad. The consistent promotion of the national educational brand “LEARN IN MOLDOVA” is

creșterea volumului de export cu valoare adăugată ridicată pe piețe noi.

Unele universități moldovenești, chiar astăzi, permit depunerea anumitor documente de admitere în regim online, ceea ce simplifică procesul respectiv pentru studenții străini. Aplicațiile care sunt dezvoltate în prezent nu permit candidatului să se înmatriculeze în universitate complet de la distanță, însă accelerează procesul de primire a documentelor în biroul de admitere. Crearea unor asemenea aplicații reprezintă primul pas spre formarea unui software progresiv, permițând nu numai înregistrarea unor date și simplificarea procedurii, dar și trecerea completă la înmatricularea în universitate de la distanță.

Practic, la toate universitățile din Republica Moldova, există centre de carieră specializate și îndrumare profesională pentru studenți și absolvenți. Centrele de carieră oferă consultare în domeniile formării continue și dezvoltării profesionale; diagnosticării resurselor personale și a oportunităților de dezvoltare profesională; ajută la atingerea echilibrului de competențe necesare pentru a participa la mediul profesional; dezvoltă proiecte profesionale; ajută la modelarea abilităților practice ale studenților etc. De asemenea, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale din Republica Moldova a creat primul centru de carieră de stat la Chișinău – „Centrul de Ghidare în Carieră”. Scopul principal al centrului sus-numit, este de a oferi servicii de informare, consultare și orientare profesională pentru a influența, în mod eficient, integrarea socio-economică și educațională a rezidenților și nerezidenților Republicii Moldova.

Republica Moldova este o țară care se poate mândri cu Internet de mare viteză și toate condițiile necesare, de înaltă calitate pentru dezvoltarea educației la distanță. Din punct de vedere legal, în Republica Moldova, există trei forme de învățământ: cu frecvență la zi, cu frecvență redusă și învățământ la distanță. Multe universități, în ofertele lor educaționale, indică

aimed at positioning the Republic of Moldova abroad as a producer of high-quality educational services and increasing their export volumes with high added value to new markets.

Some Moldovan universities allow submitting some documents online, which simplifies the process of admission to foreign students. Applications that are currently developed do not allow the applicant to enter the university completely from abroad, but speeds up the process of receiving documents in the admissions office. The fact of creating such applications is the first step towards the formation of progressive software, allowing not only registering some data on the receipt and simplifying the procedure, and then fully switching to remote entry.

Practically at all universities of the Republic of Moldova there are specialized career centres and vocational guidance of students and graduates. Career centres provide counselling in the field of professional development and growth, diagnose personal resources and opportunities to achieve professional development, helps to achieve the balance of skills necessary to participate in the professional environment, develops professional projects, helps in shaping the practical skills of students, etc. Also, the Ministry of Health, Labour and Social Protection in the Republic of Moldova established the first state career centre in Chisinau – “Career Guidance Centre”. The main goal of the state career centre is to provide information, counselling and career guidance services to effectively influence the socio-economic and educational integration of residents and non-residents of the Republic of Moldova.

The Republic of Moldova is a country that can be proud of high-speed Internet and all the necessary conditions exist for the development of high-quality distance education. Legislatively, in the Republic of Moldova there are 3 forms of education: full-time, part-time, distance learning. Many universities also indicate

posibilitatea de a primi o educație la distanță sau online. În practică, se aplică doar forma de zi și forma cu frecvență redusă. Există mai multe opțiuni inovatoare pentru formele de învățământ la distanță, inclusiv diverse tehnologii:

- formarea online/ offline sub forma unui forum sau a unui chat;
- formarea într-un format webinar sub forma unui grup-focus;
- formarea în format de dezvoltare comună și monitorizare în comun a proiectului educațional.

Precondițiile de mai sus nu sunt suficiente pentru o concurență deplină pe piața globală a serviciilor educaționale. Cu toate acestea, chiar și în aceste condiții, este posibilă tragerea unei concluzii cu privire la potențialul existent de îmbunătățire și dezvoltare calitativă a sistemului de învățământ superior din Republica Moldova, în contextul concurenței mondiale și al procesului de internaționalizare.

În condițiile situației de pe piața educațională a Republicii Moldova, autorul propune un algoritm strategic pentru dezvoltarea sistemului de învățământ superior din Republica Moldova, prezentat în tabelul 1.

in their educational offers the possibility of receiving distance or online education. In practice, only full-time and part time forms are implemented. There are several innovative options of distance learning, including various technologies:

- online/ offline training in the form of a forum or chat;
- training in a webinar format in the form of a focus group;
- training in the format of phased joint development and monitoring of the educational project.

The above conditions and prerequisites are clearly not enough for full-fledged competition in the global market for educational services. However, even under these conditions, it is possible to draw a conclusion about the existing potential for the improvement and qualitative development of the higher education system in the Republic of Moldova in the context of global competition and the internationalization process.

In the conditions of the presented situation in the educational market of the Republic of Moldova, the author suggests a strategic algorithm for the development of the higher education system of the Republic of Moldova, presented in table 1.

Tabelul 1/ Table 1

Algoritm de dezvoltare strategică a sistemului de învățământ superior din Republica Moldova/ Strategic development algorithm of the higher education system of the Republic of Moldova

Direcție/ Direction	Scopuri/ Aims	Sarcini/ Tasks
1	2	3
Consolidarea fundamentelor/ Strengthening the foundations	1. Asigurarea unor condiții de infrastructură educațională favorabile/ Providing a favourable educational infrastructure conditions	– Îmbunătățirea facilităților de infrastructură și a echipamentelor materiale și tehnice în procesul de învățare/ Improvement of infrastructure facilities and material and technical equipment in the learning process – Îmbunătățirea calității sistemului național de învățământ superior în conformitate cu

Continuarea tabelului 1/ Continuation of table 1

1	2	3
	2. Asigurarea și garan-tarea calității învățământului superior/ Providing and guaran-teeing the quality of higher education	standardele și practicile internaționale/ Improving the quality of the national sys-tem of higher education in accordance with leading international standards and practices
Dezvoltarea strategiei de internaționalizare a învățământului superior din Republica Moldova/ Development of the strategy of internationalization of higher education of the Republic of Moldova	1. Parteneriatul pe piața internă/ Partnership in the domestic market 2. Parteneriatul pe piața externă/ Partnership in the external market 3. Stimularea mobilității educaționale/ Stimulate educational mobility 4. Internaționalizarea electronică/ Electronic internationalization	– Interacțiunea cu universitățile străine și instituțiile/ organizațiile de învățământ/ Interaction with foreign universities and educational institutions/ educational orga-nizations – Interacțiunea cu mediul de afaceri/ Interac-tion with the business environment – Dezvoltarea, pe lângă mobilitatea studen-ților și cadrelor didactice, și a mobilității programelor educaționale/ The develop-ment in addition to student and teaching mobility is also the mobility of curricula – Introducerea metodelor moderne de inter-naționalizare electronică/ The introduction of modern methods of electronic interna-tionalization
Dezvoltarea strategiei de marketing al învățământului superior din Republica Moldova/ Development of marketing strategy for higher education in Republic of Moldova	1. Realizarea cercetărilor de piață și prognozarea situației în domeniul învățământului supe-rior din Republica Moldova/ Conducting market research and forecast-ing the situation in the field of higher educa-tion of the Republic of Moldova 2. Promovarea educației în Republica Moldova/ Promotion of educa-tion in the Republic of Moldova	– Crearea infrastructurii de cercetare la nivel de stat/ Creation of research infrastructure at the state level – Cercetarea pieței interne/ Domestic market research – Cercetarea pieței externe/ Foreign market research – Crearea unui brand educațional unic al Republicii Moldova/ Creating a single edu-cational brand of the Republic of Moldova

Sursa: elaborat de autor/ Source: developed by the author

După examinarea informației prezentate în tabelul 1, se poate concluziona că este nevoie de realizarea studiilor aprofundate ale sistemelor de învățământ superior național și străin, și elaborarea, pe baza lor, a strategiei de marketing pentru internaționalizare.

Concluzii

Cercetarea, care se bazează pe analiza autorului, ne permite să conchidem că învățământul superior al Republicii Moldova se confruntă cu probleme semnificative în contextul internaționalizării și comercializării serviciilor educaționale.

Pentru depășirea acestor obstacole se propune:

- intensificarea atragerii investițiilor interne și externe în învățământul superior;
- crearea locurilor de muncă atractive pentru absolvenții nu numai rezidenți ai Republicii Moldova, ci și pentru studenții străini;
- diversificarea structurii educaționale prin crearea unor discipline în conformitate cu tendințele mondiale și promovarea educației din Republica Moldova, în rândul profesorilor și studenților, atrăgând la lucru în universități teoreticieni și practicieni tineri și promițători în diverse domenii;
- utilizarea eficientă a precondițiilor disponibile pentru dezvoltarea noilor soluții în domeniul creșterii vizibilității și promovării serviciilor educaționale în țară și în străinătate.

Minimizarea factorilor negativi, existenți în prezent, în domeniul învățământului superior și utilizarea precondițiilor de creare a bazei pentru dezvoltarea procesului de internaționalizare poate fi implementată prin eforturi comune ale universităților pentru formarea strategiei de marketing al internaționalizării învățământului superior în Republica Moldova, precum și consolidarea strategiilor naționale la nivel de stat.

Having examined the information presented in table 1, it can be concluded that there is a need to carry out in-depth studies of national and foreign higher education systems, and to develop, based on them, the marketing strategy for internationalization.

Conclusions

The study, based on the author's analysis, allows us to conclude that the higher education of the Republic of Moldova faces significant problems in the framework of the internationalization and marketing of educational services.

In order to solve these obstacles:

- it is proposed to intensify the attraction of internal and external investments in higher education necessary;
- to create attractive jobs for graduates not only residents of the Republic of Moldova, but also foreign students;
- diversify the educational structure by creating various disciplines that meet world trends, and promote Moldovan education among teachers and students, involving young and promising theorists and practitioners in the work private areas;
- as well as efficient use of available prerequisites for the development of new solutions in the field of raising awareness and promotion of educational services in the country and abroad.

The minimization of current existing negative factors in the field of higher education and the use of prerequisites for creating the basis for the development of the internationalization process can be implemented through joint efforts of universities to form a marketing strategy of internationalization of higher education in the Republic of Moldova, as well as through consolidation in national strategies at the state level.

The process of internationalization in the field of education is irreversible, but the main

Procesul de internaționalizare în domeniul educației este ireversibil, însă sarcina principală rămâne păstrarea identității, a culturii, a tradițiilor naționale, a mentalității țării și a caracteristicilor sistemului de învățământ superior din Republica Moldova. Din acest motiv, în condițiile moderne, este important să găsim un echilibru natural: pe de o parte, să ne integrăm în spațiul educațional mondial, iar pe de altă parte – să păstrăm meritele propriului nostru sistem de învățământ superior, fără de care existența unei culturi naționale este imposibilă. Dezvoltarea procesului de globalizare în domeniul educației și nevoia obiectivă de creștere a competitivității economiei naționale și a potențialului uman necesită modernizarea educației actuale în direcția respectării standardelor internaționale.

În același timp, trebuie să se aibă în vedere faptul că tendințele de comercializare a educației, slăbirea rolului universităților în „economia cunoașterii”, reducerea efectivă a sprijinului financiar al statului pentru structurile educaționale, riscul pierderii culturii naționale și unicitatea constituie consecințele inevitabile ale procesului de internaționalizare și europenizare.

task remains the preservation of identity, culture, national traditions, mentality of the country and features of the higher education system. Therefore, in modern conditions it is important to find a natural balance: on the one hand, integrate into the world educational space, on the other – preserve the merits of our own higher education system, without which the existence of a national culture is impossible. The development of the globalization process in the field of education and the objective need to increase the competitiveness of the national economy and human potential require the modernization of modern education in the direction of compliance with international standards.

At the same time, it should be borne in mind that the trends in the commercialization of education, the weakening of the role of universities in the “knowledge economy”, the actual reduction of state financial support for educational structures, the risk of loss of national culture and uniqueness are the inevitable consequences of the internationalization and Europeanization process.

Bibliografie/ Bibliography:

1. LibUnivCatalog, Disponibil: <http://primo.libuniv.md/>.
2. MOLDOVAN-BĂTRÎNAC, Viorelia. New Dimension of Education Reform in the Republic of Moldova: Equity, Relevance, Efficiency and Sustainability. In: *Review of International Comparative Management*, 2010, No.3, p. 445-453.
3. RAVIT, Amar. Principalele tendințe ale globalizării educației. În: *Conferința științifică internațională „Managementul echipei orientat spre creșterea performanței firmelor din Republica Moldova și România”*. Iași, 30 octombrie – 2 noiembrie 2016, Vol. 1, p. 71-77.
4. TELEGINA, Galina; SHTYKOVA, Nina. University in a global world: is it a new mission? In: *Globalization and university*, 2005, No.3, p. 63-67.
5. The Travel Guide to Moldova, Disponibil: <https://www.travel.md/ru/>.